

Czy pojęcie *racjonalności wnioskowania zawodnego* ma charakter normatywny czy deskryptywny?

Wnioskowania dzielą się na dwie kategorie: wnioskowania **niezawodne (dedukcyjne)** i wnioskowania **zawodne (niededukcyjne)**. W wypadku wnioskowań niezawodnych prawdziwość przesłanek jest gwarancją prawdziwości wniosku. We wnioskowaniach **zawodnych** prawdziwość przesłanek nie gwarantuje prawdziwości wniosku. Wnioskowania zawodne mogą być lepsze (**racjonalne**) lub gorsze (**nieracjonalne**). Aby taka klasyfikacja miała sens, należy podać w sposób jawny **kryterium racjonalności wnioskowań zawodnych**.

Analiza obecnego stanu badań (prowadzonych na gruncie ogólnej metodologii nauki, AI, kognitywistyki czy psychologii) dotyczących wnioskowań zawodnych, pozwala na stwierdzenie, że:

- (1) Istnieje wiele konkurencyjnych **sposobów opisu** wnioskowań zawodnych (np. opisy jakościowe; opisy ilościowe; opisy zgodne z tw. Coxa; opisy w teorii Dempstera-Shafera).
- (2) Nawet na gruncie ustalonego sposobu opisu wnioskowań zawodnych istnieje kilka różnych **kryteriów oceny ich racjonalności** (np. przy zastosowaniu opisu w języku rachunku prawdopodobieństwa istnieją różne miary wiarygodności wniosku, w ramach tego samego opisu toczy się również spór między tzw. bayesowcami a zwolennikami NHST – Null-Hypothesis Significance Tests).
- (3) Człowiek w sytuacjach niepełnej informacji formułuje wnioski w wielu wypadkach bardziej racjonalne niż te, sugerowane przez model formalny, w którym opisane jest wnioskowanie).

Powstaje naturalne pytanie, jakich argumentów można użyć, aby dokonać wyboru między różnymi sposobami opisu i kryteriami racjonalności wnioskowań zawodnych. I jak ustosunkować się do stwierdzenia (3).

Przedmiotem referatu będzie argument, który roboczo nazwiemy „argumentem z człowieka”. Zgodnie z nim, wśród konkurencyjnych sposobów opisu wnioskowań i dostępnych na ich gruncie kryteriów racjonalności, należy wybrać taki, którym posłużyłby się w danej sytuacji człowiek. Szczegółowo omówione będą dwa przykłady zastosowania tego argumentu:

- w założeniach tw. Coxa;
- w analizie tzw. błędu koniunkcji.